

การจัดการศึกษาในระบบเกื้อบุคคลที่ไม่มีหลักฐานทะเบียนราษฎร
หรือไม่มีสัญชาติไทยในประเทศไทย กับการขับเคลื่อนของกระแส
ชาตินิยม และข้ามชาตินิยม: ศึกษากรณีโรงเรียนวัดศิริมงคล
จังหวัดสมุทรสาคร

**Formal Education for Non-Thai or Undocumented
Persons in Thailand amidst the Challenges of Nationalism
and Transnationalism: A Case Study of
Wat Sirimongkhon School, Samut Sakhon Province**

กิตติศักดิ์ เจิมสิทธิประเสริฐ* และ อักษร สวัสดิ์

Kittisak Jermittiparsert and Aksorn Sawasdee

ABSTRACT

This research aimed to study the dual approach of nationalism and transnationalism in the formal education system for non-Thai or undocumented persons in Wat Sirimongkhon School, Samut Sakhon province. The system has been used as a tool to assimilate the role of the race and ethnicity. A qualitative approach was employed. The results demonstrated that there was some cultural assimilation among alien students studying at Wat Sirimongkhon School. However, the conscious assimilation of alien students was still hindered by the short period of the process as well as by transnationalism. Further, the endeavors to instruct on nationalism and annexation were conversely related to the occurrence of other sentiments present at the same time. Consequently, group combination and racial assimilation (particularly the identification of the Thai nationality) were not apparent in the case study.

Keywords: Non-Thai or undocumented persons, nationalism, transnationalism

หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาสังคมศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ กรุงเทพฯ 10900

Doctor of Philosophy Program in Social Sciences, The Graduate School, Kasetsart University, Bangkok 10900, Thailand.

* Corresponding author, e-mail: finn_ramon@hotmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการจับคู่กันของกระแสชาตินิยมและข้ามชาตินิยม ภายใต้การจัดการศึกษาในระบบ แก่บุคคลที่ไม่มีหลักฐานทะเบียนราษฎรหรือไม่มีสัญชาติไทยในประเทศไทย ของโรงเรียนวัดศิริมงคล จังหวัดสมุทรสาคร ในฐานะเครื่องมือสำหรับกลั่นกรองทางชาติพันธุ์ ด้วยระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพผลการวิจัยพบว่าแก่นักเรียนต่างคำวที่เข้ารับการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น วัฒนธรรม แต่ด้วยระยะเวลาอันสั้นของการเข้าสู่กระบวนการความเป็นข้ามชาตินิยมที่ยังเหนียวรั้งสำนึกของนักเรียนต่างคำว รวมถึงความเป็นชาตินิยมที่พยายามปลุกฝัง แต่พร้อมกันกับการผนวกรวมเงื่อนไขหลังนี้กลับสร้างความเป็นอื่นให้เกิดขึ้นด้วยการรวมพวก การผสมผสานชาติพันธุ์ โดยเฉพาะการระบุตัวตน จึงพบว่ายังไม่เกิดขึ้น

คำสำคัญ: บุคคลที่ไม่มีหลักฐานทะเบียนราษฎรหรือไม่มีสัญชาติไทย ชาตินิยม ข้ามชาตินิยม

บทนำ

การรับรู้เกี่ยวกับสังกัดของ “ชาติ” ในปัจจุบันมิใช่เพียงผลรวมของดินแดน รัฐบาล ประชาชน และอำนาจอธิปไตยเท่านั้น หากแต่ถือกันว่าเป็นสิ่งที่ถูก “จินตนาการ” (Anderson, 2006) หรือสร้างขึ้นผ่านกระบวนการปลุกฝังความเป็นพวกเดียวกัน “การสร้างชาติ” จึงมีอรรถาธิบาย “เลือดและเหล็ก” ตามมโนคติเดิม แต่ยังคงประกอบขึ้นจากอัตลักษณ์ร่วมของประชาชนที่อยู่ในดินแดนนั้นๆ ด้วย

สำหรับคนพื้นเมือง อัตลักษณ์ถือเป็นสิ่งที่มาร่วมกันมาแต่เดิม กระบวนการการสร้าง “รัฐชาติ” จึงทำหน้าที่เสมือนเข็มที่สอดร้อยดอกไม้ซึ่งกระจัดกระจายให้กลายเป็นพวงมาลัย หากแต่ในกรณีของคนต่างคำวอันเป็นผลสืบเนื่องมาจากการพัฒนาเทคโนโลยีด้านคมนาคมขนส่ง ที่ทำให้การย้ายถิ่นข้ามเส้นพรม

แดนสมมติจากประเทศหนึ่งไปยังอีกประเทศหนึ่ง ทั้งที่ถูกต้องและไม่ถูกต้องตามกฎหมายอันยึดโยงอยู่กับภูมิภาคตามนัยของ Winichakul (1994) นั้น สามารถกระทำได้โดยง่ายดาย (Lim, 2009: p. 1028)

การทำให้กลุ่มคนซึ่งมีพื้นเพทางชาติพันธุ์วัฒนธรรม โดยเฉพาะอย่างยิ่งภาษาที่แตกต่างกันเหล่านี้ไม่เป็นภัยคุกคามต่อความมั่นคงของรัฐ กระทั่งถูกกลืนและกลายมาเป็นพวกเดียวกับคนพื้นเมืองที่ยึดถืออัตลักษณ์และมีสำนึกความเป็นพวกเดียวกันนับเป็นสิ่งท้าทายและวาระสำคัญของรัฐชาติ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในศตวรรษที่ 20 กระทั่งปัจจุบัน ที่จำเป็นต้องดำเนินการรับมือด้วยแนวทางต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นการใช้เครื่องมือทางกฎหมาย (Coutin, 2003) การแต่งงาน (Rosenfeld, 2002) ตลอดจนการให้การศึกษา (Bun & Kiong, 1993) เป็นต้น

กรณีของประเทศไทย “ชาตินิยมทางการ” (Anderson, 2006) เป็นวิถีทางที่รัฐเลือกใช้เพื่อรับมือกับความจำเป็นในการจัดการความแตกต่างทางเชื้อชาติ ภาษา และวัฒนธรรม ในปริภูมิของชาติ ตลอดจนภัยคุกคามจากลัทธิล่าอาณานิคมตะวันตกในช่วงปลายคริสต์ศตวรรษที่ 18 ถึงต้นคริสต์ศตวรรษที่ 19 ด้วยการกำหนดให้ “การทำให้เป็นไทย” เป็นวัตถุประสงค์ประการสำคัญของระบบการศึกษาสมัยใหม่ (Renard, 2006: p. 297) ผ่านการสอดแทรกสำนึกทางประวัติศาสตร์ลงในเนื้อหาของแบบเรียน พร้อมๆ กับการอบรมสั่งสอนเกี่ยวกับภาษา วัฒนธรรม ประเพณี รวมถึงวิถีชีวิตของไทย เรื่อยมาจนถึงปัจจุบันดังที่ยังคงระบุไว้ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 ว่าเป็นไปเพื่อปลุกฝังให้ “มีความสำนึกในการเป็นคนไทยร่วมกัน” และ “มีความภาคภูมิใจในความเป็นไทย รู้จักรักษาผลประโยชน์ส่วนรวมและของประเทศชาติ” (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2552ก) โดยกระบวนการจัดการศึกษาเช่นนี้ สามารถทำให้ความหลากหลายทางชาติพันธุ์และวัฒนธรรม ที่เคยดำรงอยู่กว่าร้อยกลุ่มในดินแดนประเทศไทยปัจจุบัน ลดลงไปได้อย่างมาก

(Renard, 2006: p. 298)

ทั้งนี้ แนวทางดังกล่าว ริเริ่มจากจุดมุ่งหมายอันแน่วแน่ของผู้ปกครอง ที่จะผนวกชาติพันธุ์อันหลากหลายให้กลายเป็นหนึ่งเดียว หากแต่ปัญหาการหลั่งไหลเข้ามาของคนต่างด้าว โดยเฉพาะอย่างยิ่งแรงงานข้ามชาติชาวพม่า ในเมืองปลายทางแห่งการย้ายถิ่น อย่างจังหวัดสมุทรสาคร ซึ่งถือเป็นโจทย์ที่สำคัญที่รัฐไทยกำลังเผชิญ และพยายามออกนโยบายเพื่อแก้ไขอยู่ในปัจจุบัน โดยมีการปรับเปลี่ยนแนวทางจากการผลักดัน-จับกุม มาเป็นการผ่อนปรนให้สามารถขอขึ้นทะเบียนอยู่อาศัยและทำงานในประเทศได้ชั่วคราว ในกรณีของตัวแรงงานต่างด้าวเอง และเปิดโอกาสให้สามารถเข้ารับการศึกษาขั้นพื้นฐานและวุฒิปับในระบบได้อย่างถูกต้องตามกฎหมาย ในกรณีของบุตรหลานของแรงงาน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2552ก)

โรงเรียนวัดศิริมงคล ตำบลบ้านเกาะ อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสาคร เป็นตัวอย่างหนึ่งของการขานรับนโยบายภาครัฐ ในฐานะโรงเรียนนำร่องจัดการศึกษาให้แก่เด็กที่ไม่มีหลักฐานทางทะเบียนราษฎรหรือไม่มีสัญชาติไทย ด้วยรูปแบบและกระบวนการเช่นเดียวกับเด็กไทย ที่มีทั้งจำนวน รวมถึงสัดส่วนของนักเรียนต่างด้าวต่อนักเรียนไทย เข้าเรียนสูงสุด โดยมีวัตถุประสงค์ที่จะปลูกจิตสำนึกให้เด็กต่างเหล่านี้ดำรงไว้ซึ่งวัฒนธรรมชาติพันธุ์ และบูรณาการวัฒนธรรมไทยในลักษณะของการแลกเปลี่ยนเรียนรู้วัฒนธรรม ให้รักแผ่นดินที่อยู่อาศัย มีความจงรักภักดี เทิดทูนในองค์พระประมุขและประเทศที่อยู่อาศัย รักโรงเรียน รักสิ่งแวดล้อม เคารพและปฏิบัติตามกฎหมายของประเทศ (ชติยา, 2552: น. 23) อันจะนำไปสู่ “ความผูกพันและจงรักภักดีต่อประเทศไทยมากยิ่งขึ้น” (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2552ข) จนได้รับการยกย่องจากหน่วยงานและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องว่าเป็นโรงเรียนต้นแบบ (สาละวินโพสท์, 2550) สามารถแสดงให้เห็นถึงความเปลี่ยนแปลงของนักเรียนที่เข้าใกล้

“ความเป็นไทย” มากยิ่งขึ้น “ร้องเพลงชาติไทย ไหว้เหมือนเด็กไทย รักในหลวง” (เสาวนีย์, 2551) เช่นเดียวกันกับนักเรียนไทยทั่วไป

ภายใต้รูปแบบ กระบวนการ และเนื้อหาอันมีรากฐานมาจากแนวคิดเรื่อง “ชาตินิยม” และ “การทำให้เป็นไทย” รวมถึงวัตถุประสงค์ที่จะทำให้บุตรหลานแรงงานต่างด้าวเหล่านี้เกิดความรู้สึกรักแผ่นดินไทยอย่างปุปปัป ย่อมก่อให้เกิดความขัดแย้งกันกับสำนึกในความเป็นชาติ (พม่า/มอญ/อื่นๆ) และความจงรักภักดีต่อปิตุภูมิ/มาตุภูมิของตน กล่าวคือ ความเป็น “ข้ามชาตินิยม” ที่ยังคงติดอยู่ในจิตใจ ผ่านกระบวนการอบรมกล่อมเกลามาจากครอบครัว กระทั่งโรงเรียนสำหรับนักเรียนที่ผ่านการศึกษามาบ้างแล้ว ในประเทศพม่า ก่อนที่จะเดินทางมายังประเทศไทย ทั้งยังได้รับการตอกย้ำผ่านสมาชิกในครอบครัว รวมถึงกลุ่มสังคมที่มีความเป็นชาติเดิมเดียวกันอยู่บ้างไม่น้อย การทับซ้อนกันของ 2 กระแสข้างต้นนี้ จึงเป็นอีกหนึ่งปัญหาที่คณะผู้วิจัยให้ความสนใจเป็นพิเศษที่จะแสวงหาคำอธิบาย นอกเหนือไปจากรูปแบบการจัดการเรียนการสอน ในฐานะโรงเรียนนำร่องจัดการศึกษาเด็กที่ไม่มีหลักฐานทางทะเบียนราษฎรหรือไม่มีสัญชาติไทย

การตรวจเอกสาร

แนวคิดเกี่ยวกับชาตินิยม

ถือกันว่า “ชาตินิยม” เป็นผลพวงหนึ่งจากโครงการการก่อรูปของรัฐ (Corrigan & Sayer, 1985) ซึ่งได้ผลิตจินตสำนึกของชุมชนทางการเมืองที่รวบรวมขึ้นจากความเป็นประชาชน ดินแดน และรัฐ (Alonso, 1994: p. 391)

ทั้งนี้ นิยามของชาตินิยมในปัจจุบันที่แพร่หลายนั้น มีอยู่อย่างน้อย 2 แนวทาง คือ ลัทธิหรืออุดมการณ์ที่ถือว่า “ชาติ” ควรเป็นผู้มีบทบาทสูงสุดในการกำหนดชะตาชีวิตหรือปกครองตนเอง และความเชื่อที่ว่าปัจเจกบุคคลควรที่จะจงรักภักดีต่อชาติ แผ่นดิน

คำนิยม และรัฐของตน ซึ่งเป็นความหมายที่คณะผู้วิจัย
เลือกใช้ในการวิจัยครั้งนี้

แนวคิดเกี่ยวกับข้ามชาตินิยม

“ข้ามชาตินิยม” เป็นความเกี่ยวข้องและ
ปฏิสัมพันธ์ระหว่างประชาชนหรือสถาบัน ข้ามพรมแดน
ของรัฐชาติ (Vertovec, 1999: p. 447) ซึ่งความเกี่ยวพัน
ดังกล่าว ได้ร้อยรวมเรื่องราวการก่อตัวทางสังคมของ
คนพลัดถิ่นเข้ากับสำนักเกี่ยวกับอัตลักษณ์ (Brah, 1978)
การทำให้เป็นลูกผสม (Mitchell, 1997) ประสบการณ์
และเศรษฐศาสตร์การเมืองของการย้ายถิ่น ตลอดจน
รูปแบบของการต่อสู้ทางการเมืองที่หลบซ่อนและ
ปรับปรุงพรมแดนของรัฐชาติ (Sheffer, 1995)

นัยนี้จึงมีการใช้ “ข้ามชาตินิยม” ในความหมาย
ทำนองเดียวกันกับ “ชาตินิยมทางไกล” ซึ่งหมายถึง
กลุ่มของอัตลักษณ์ที่เชื่อมโยงประชาชนที่อยู่อาศัยในที่
ตั้งทางภูมิศาสตร์อันหลากหลาย เพื่อป้องกันบ้านเกิด
ของบรรพบุรุษของเขาเหล่านั้น (Schiller, 2005: p.
570) ดังเช่นที่เกิดขึ้นในหมู่ “ชาวจีนโพ้นทะเล” (Duara,
1997; Louie, 2000)

แนวคิดเกี่ยวกับการกลืนกลาย

การกลืนกลายเป็นกระบวนการทางสังคมที่เกิด
ขึ้นระหว่างคน 2 กลุ่ม ได้แก่ ผู้กลืนกลาย (ประชากร
พื้นเมืองดั้งเดิม) และผู้ถูกกลืนกลาย (ผู้อพยพ) (Teske,
Jr. & Nelson, 1974: pp. 363–364) โดยความแตกต่าง
ทั้งทางวัฒนธรรมและโครงสร้างระหว่างทั้งสองกลุ่มนี้
มีทิศทางลดลง ทั้งในลักษณะของการครอบงำ และ
การประนีประนอม ทั้งนี้ กลุ่มผู้อพยพมักถูกคาดหวัง
ว่าในท้ายที่สุดจะถูกกลืนกลายเข้าสู่ระบบสังคม
วัฒนธรรม และเศรษฐกิจ ของประชากรพื้นเมือง ใน
ขณะเดียวกันก็จะละทิ้งวัฒนธรรมและความจงรัก
ภักดีทางการเมืองต่อรัฐชาติเก่าของตน (Alba, 1985)
เนื่องจากได้ซึมซับ ตลอดจนถูกกล่อมเกลียดด้วยวิถี
ของสังคมนั้นๆ (Guarnizo, Portes, & Haller, 2003:
pp. 1215)

ขณะที่ Jacoby (1956: p. 2 cited in Roy, 1962:
p. 542) กล่าวถึงกระบวนการการกลืนกลายว่า
ประกอบด้วย 3 กระบวนการย่อย ได้แก่ การผสม
ผสานทางวัฒนธรรม การรวมพวก และการผสม
ผสานชาติพันธุ์ Yinger (1985) เสนอให้เพิ่ม “การระบุ
ตัวตน” เข้าเป็นอีกหนึ่งกระบวนการย่อย

ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

นับตั้งแต่คณะรัฐมนตรีมีมติอนุมัติหลักการร่าง
ระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วย หลักฐานวัน เดือน
ปีเกิด ในการรับนักเรียนนักศึกษาเข้าเรียนในสถาน
ศึกษา พ.ศ. 2548 (การจัดการศึกษาแก่บุคคลที่ไม่มี
หลักฐานทะเบียนราษฎรหรือไม่มีสัญชาติไทย) เมื่อ
วันที่ 5 กรกฎาคม พ.ศ. 2548 พบว่ามีผลงานวิจัยที่
เกี่ยวกับการจัดการศึกษาให้แก่บุคคลที่ไม่มีหลักฐานทาง
ทะเบียนราษฎรหรือไม่มีสัญชาติไทย ในประเทศไทย
ทั้งสิ้น เพียง 6 เรื่อง (International Labour Organization,
Office of the Education Council and Ministry of
Education, Thailand, 2006; Thu, 2006; คณะกรรมการ
รณรงค์เพื่อประชาธิปไตยในพม่า, 2550; เสาวนีย์, 2551;
เปรมใจ, 2551; นัยน์ปพร, 2552) ซ้ำยังไม่มี การนำ
มิติของการกลืนกลาย ชาตินิยม และข้ามชาตินิยม มา
ศึกษาวิจัยแต่ประการใด

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ดำเนิน
การภายใต้ระเบียบวิธีในห้วงเดือนธันวาคม พ.ศ. 2552
ถึงเดือนมีนาคม พ.ศ. 2553

ประชากร

ประชากรในการวิจัย ได้แก่ นักเรียนต่างด้าวที่
ยังคงมีสภาพการเป็นนักเรียนและศึกษาอยู่จริงในภาค
ปลาย ปีการศึกษา 2552 จำนวน 488 คน ผู้บริหาร
และครู จำนวน 16 คน

วิธีการเก็บข้อมูล

การวิจัยเอกสารเป็นแนวทางในการสร้างกรอบวิจัย ก่อนการเก็บข้อมูลภาคสนามด้วยการสังเกตแบบมีส่วนร่วม การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม กับการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ภายในบริเวณโรงเรียน การสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลสำคัญแบบกึ่งมีโครงสร้าง นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ถึง 6 จำนวน 9 คน ผู้บริหารและครู จำนวน 5 คน การสนทนากลุ่ม จำนวน 2 กลุ่ม แยกกันระหว่าง กลุ่มตัวแทนนักเรียนแต่ละระดับชั้น และกลุ่มผู้บริหารและครูและตรวจสอบความเที่ยงตรงของข้อมูล ด้วยการตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า ระหว่างเอกสาร นักเรียน และผู้บริหารและครู

วิธีการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลแบบสร้างข้อสรุปและวิเคราะห์เนื้อหา เป็นแนวทางหลักในการอธิบายปรากฏการณ์ ผ่านการนำเสนอผลการวิจัยในรูปแบบพรรณนาวิเคราะห์

ผลของการวิจัย

กล่าวโดยสรุปเกี่ยวกับกระบวนการจัดการศึกษาในระบบให้แก่นักเรียนต่างดาวเชื้อชาติพม่าและมอญ นับว่ามีความคล้ายคลึงกับกระบวนการ

จัดการศึกษาในระบบให้แก่นักเรียนไทยทั่วไป โครงสร้างหลักสูตรและเวลาเรียนถูกกำหนดให้สอดคล้องและเป็นไปตามเกณฑ์ของหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานของกระทรวงศึกษาธิการ แบบเรียน กิจกรรมในชั้นเรียน การวัดผล กิจกรรมเสริมหลักสูตร กระทั่งเรื่องที่มีความอ่อนไหวอย่างประวัติศาสตร์ อาทิ สงครามไทยกับพม่า ก็ไม่น้อยไปกว่านักเรียนของโรงเรียนทั่วไป แม้ว่าการจัดการเรียนการสอนในทางปฏิบัตินั้น เวลาเรียนที่ถูกกำหนดไว้เพื่อให้ครบกลุ่มสาระการเรียนรู้และไปทำตามหลักเกณฑ์ของกระทรวงศึกษาธิการ จะมีความยืดหยุ่นเปลี่ยนแปลงได้ตามความเหมาะสม กล่าวก็คือ อาจเจียดเวลาที่ถูกกำหนดไว้ว่าเป็นรายวิชาอื่นๆ ให้กับ “วิชาภาษาไทย” ซึ่งทั้งครูและนักเรียนมองว่าเป็นสิ่งที่มีความจำเป็น

นอกเหนือจากภาษาไทย สิ่งที่ตั้งผู้บริหารและครูพยายามนำเสนอและเพิ่มเติมเข้าไปในกระบวนการจัดการศึกษาตามปกติ เช่น โรงเรียนอื่นๆ ก็คือ “ความเป็นไทย” ที่นอกเหนือไปจากเนื้อหาในแบบเรียน นับตั้งแต่การพูดภาษาไทย การไหว้แบบไทย กริยามารยาทต่างๆ ขนบธรรมเนียมประเพณี อาทิ การไหว้ครู การลอยกระทง รวมไปถึงกิจกรรมในวันหยุดราชการ เช่น วันพ่อ วันแม่ และวันสำคัญทางศาสนา พร้อมๆ กันกับการตอกย้ำ

ตารางที่ 1 ตารางสอน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ปีการศึกษา 2552

วัน/เวลา	8.30-9.30	9.30-10.30	10.30-11.30	11.30-12.30 พักกลางวัน	12.30-13.30	13.30-14.30	14.30-15.30	
จันทร์	วิทยาศาสตร์ ครูอังคณา	คณิตศาสตร์ ค 13101	ภาษาไทย ท 13101		การทำงานอาชีพ ง 13101	ศิลปะ ศ 13101	เสริม นันทนาการ	กีฬาทennis
อังคาร	ภาษาไทย ท 13101	คณิตศาสตร์ ค 13101	วิทยาศาสตร์ ครูอังคณา		สังคม ส 13101	สุขศึกษา พ 13101	เสริม นันทนาการ	กีฬาทennis
พุธ	คณิตศาสตร์ ค 13101	ภาษาไทย ท 13101	คอมพิวเตอร์ ครูนาตยา		ลูกเสือ - เนตรนารี กิจกรรมเพื่อสังคม		ภาษาไทย ท 13201	
พฤหัสบดี	ภาษาไทย ท 13101	คณิตศาสตร์ ค 13101	พลศึกษา ครูวิรัชศักดิ์		ภาษาอังกฤษ อ 13101	ประวัติศาสตร์ ส 13102	เสริม ภาษาไทย	
ศุกร์	คณิตศาสตร์ ค 13101	ภาษาไทย ท 13101	สังคม ส 13101		ดนตรีนาฏศิลป์ ศ 13101	แนะแนว	เสริม ภาษาไทย	

ความเป็นชาติพันธุ์ที่แตกต่างไปจากคนไทย เช่น การนำเสนอการพูดและการแต่งกายในชุดชาติพันธุ์ สัปดาห์ละ 1 วัน รวมถึงเมื่อมีคณะผู้มาดูงานเดินทาง มาเยี่ยมชมโรงเรียน (ขติยา, 2552) เป็นต้น

มิเพียงแต่ลักษณะภายนอกอันเป็นองค์ประกอบ เพื่อบ่งถึงความเป็นไทย อย่างเช่นที่ผู้บริหารและครู พยายามอบรมสั่งสอนให้แก่นักเรียนต่างดาวเหล่านี้ เท่านั้น “ความจงรักภักดี” ต่อประเทศและสถาบัน พระมหากษัตริย์ ยังเป็นสิ่งที่ได้รับการเน้นย้ำเป็นพิเศษ สังเกตจากคราว นายชงทอง จันทรางศุ เลขธิการสภา การศึกษา และคณะจากสำนักงานคณะกรรมการการศึกษา ขั้นพื้นฐาน ไปตรวจเยี่ยม นักเรียนชายคนหนึ่ง ได้กล่าวถึงความรู้สึกของตนออกมาว่า “*ผมรักในหลวง เพราะพระองค์ท่าน พวกผมและครอบครัวจึงได้มาอยู่ในพื้นแผ่นดินไทยอย่างสงบสุข ผมจะทำความดี ถวายพระองค์ท่านด้วยการเป็นคนดี ไม่ขโมย ไม่เถร และโตขึ้นจะเป็นตำรวจที่ดีเพื่อตอบแทนพระองค์ท่าน และประเทศไทย*” (ขติยา, 2552)

ที่มาของแนวคิดรวมถึงคำพูดเหล่านี้ของ นักเรียน ย่อมเป็นที่เข้าใจได้ว่าถูกปลูกฝังมาจากผู้บริหาร และครู ผ่านกระบวนการจัดการศึกษา ทั้งที่ ถ่ายทอดโดยตรงในการเรียนการสอน และนำเสนอ ผ่านสื่อต่างๆ อาทิ เพลงปลุกใจ รวมถึงงาน วรรณกรรมชาตินิยม ที่กล่าวกันโดยตรงไปตรงมาว่า สิ่งเหล่านี้อาจเป็นอีกสิ่งหนึ่ง นอกเหนือจากการเน้น การเรียนการสอนวิชาภาษาไทย ที่มากกว่านักเรียน ไทยในโรงเรียนอื่นๆ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะความกังวลใจเกี่ยวกับสัญชาติของนักเรียน ที่ส่วนใหญ่เป็น ชาติพันธุ์พม่าและมอญ ซึ่งคนไทยมักมองในฐานะเป็น “อริราชศัตรู” คู่สงครามที่ “ไม่มีคุณธรรม โหดร้าย” (สุเนตร และคณะ 2552: หน้า 85) โดยเฉพาะจาก เหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์ระหว่างกรุงศรีอยุธยา กับ พม่าในช่วงคราวเสียกรุงครั้งที่ 1 พ.ศ. 2127 และครั้งที่ 2 พ.ศ. 2310 ดังปรากฏในคำให้การชาวกรุงเก่าว่า (กรมศิลปากร, 2515: หน้า 437-438)

“ในเวลากลางคืนเมื่อ ณ วัน ๓๕ คำ จุลศักราช ๑๒๒๘ ไหลมาพื้นผู้คนล้มตายลงเป็นอย่างมาก เอาไป เผาบ้านเรือนภายในพระนครศรีอยุธยาเสียเป็นอันมาก ขณะนั้นพระเจ้ากรุงศรีอยุธยาและพระมเหสี พระราชโอรสธิดากับพระราชวงศานุวงศ์ ก็หนี กระจัดกระจายกันไป พระเจ้ากรุงศรีอยุธยา เสด็จหนี ไปซุ่มซ่อนอยู่ประมาณสิบเอ็ดสิบสองวัน ก็เสด็จ สวรรคต พวกพม่าก็ตามจับได้พระมเหสีและ พระราชโอรสธิดา พระราชวงศานุวงศ์ แล้วให้ กวาดต้อนผู้คนช้างม้า เก็บริบแก้วแหวนเงินทองไป ยังกรุงอังวะเป็นอันมาก”

ในทำนองเดียวกันกับพระราชหัตถเลขาของ พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก รัชกาลที่ 1 คราวเหตุการณ์สงครามที่ทำดินแดงในเพลงยาวพระ ราชนิพนธ์เรื่อง “นิราศทำดินแดง” เกี่ยวกับพม่าใน ฐานะศัตรูคู่อาฆาตไว้ ความว่า (พุทธยอดฟ้าจุฬาโลก, 2515: หน้า 35)

“ไอ้ชาติพม่าน่าอาชรรมี เทียวล้างขอบขัณฑ์ทุกพารา
แต่ก่อนก็มีให้มีความสุข ปรุกฆ่าฟันเสียหนักหนา
แต่บ้านล้างเมืองเซทั้งวัดวา ยับเยินเป็นป่าทุกตำบล
มันไม่คิดบาปกรรมทำลำบาก แต่พลัดพรากจากกันทุกแห่งหน
มันเหลืออัสถ์ทรชน ครั้นนี้จะป็นป็นรูลี”

ผู้บริหารและครูจึงต้องทำงานภายใต้สภาวะ กดดัน อันเกิดจากกรอบคิดดังกล่าวของคนไทย ดัง เคยให้สะท้อนกับสื่อครั้งหนึ่งว่า “ปัญหาและอุปสรรคที่ สำคัญในการจัดการศึกษาสำหรับเด็กไทยเรียนร่วม กับเด็กต่างดาว คือการที่ชุมชนและชาวบ้านไม่เข้าใจ และไม่ค่อยรับ บางครั้งพ่อแม่ผู้ปกครองไม่เข้าใจ หา ว่าเราจัดการศึกษาให้เด็กพม่าทำไม ในเมื่อในอดีต ประเทศพม่าเคยโจมตีไทยจนเสียกรุง ยิ่งช่วงที่ ภาพยนตร์เรศวรออกฉายใหม่ๆ ราวเดือนกันยายน 2549 ซึ่งเป็นช่วงที่เราเพิ่งรับเด็กต่างดาวเข้ามาเรียน ตามมติ ครม.นั้น ชาวบ้านออกมาประท้วง มาขึ้นด่า หน้าโรงเรียน และทำหนังสือร้องเรียนไปยัง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา สมุทรสาคร และ สพฐ.

เพื่อขอให้ย้ายตนออกจากโรงเรียนวัดศิริมงคล ยิ่งกว่านั้นบางคนย้ายลูกหนีไปเรียนโรงเรียนอื่นด้วย” (จิตยา, 2552) แม้แต่ผู้อำนวยการโรงเรียนอื่นยัง “บอกว่า ถ้าคิดผิดก็ขอให้ถอนตัว เพราะพวกนี้ไม่ใช่ลูกหลานของเรา” (สาละวินโพสท์, 2550)

ด้วยเหตุผลเช่นนี้ กระบวนการจัดการศึกษาจึงมีความพยายามก่อนไปทางปลูกฝังความเป็น “ชาตินิยม” ให้เกิดขึ้นในหมู่นักเรียนอยู่มาก เพื่อแสดงให้เห็นสาธารณชนเห็นว่า แม้นักเรียนกว่าร้อยละ 90 จะมีเชื้อนักเรียนไทย แต่เป็นนักเรียนชาวพม่าชาวมอญก็มีใช้พม่าที่มาบุกรุกเผาบ้านเผาเมืองของไทยเช่นในสมัยกรุงศรีอยุธยาหรือกรุงรัตนโกสินทร์ตอนต้น รวมถึงมิใช่มอญสุกี้ที่เป็นไส้ศึกผู้เปิดประตูเมืองให้พม่านุกเข้ากรุงคราวเสียกรุงครั้งที่ 2 กระทั่งเป็นผู้ครองแขวงกรุงเก่าภายหลังจากที่พม่าถอนทัพกลับไปแล้ว หากแต่เป็นนักเรียนพม่านักเรียนมอญที่รักและเทิดทูนในองค์พระมหากษัตริย์ของไทย รักและสำนึกในบุญคุณของแผ่นดินไทย รวมถึงพร้อมที่จะทดแทนคุณในอนาคตข้างหน้า

อย่างไรก็ดี แม้ความพยายามดังกล่าวของผู้บริหารและครูจะเป็นไปอย่างเข้มข้นจริงจัง ดังจะเห็นได้จากการคำพูดและการกระทำของนักเรียนในโรงเรียน โดยเฉพาะนักเรียนที่ไม่มีสัญชาติไทยที่มักพูดและกระทำตัวให้ “เป็นไทย” มากกว่าที่นักเรียนไทยปกติจะกระทำ หากแต่การรับรู้เกี่ยวกับ “ความเป็นไทย” ของนักเรียนต่างด้าวเหล่านี้จริงๆ เมื่อถูกถามกลับสามารถให้คำตอบได้อย่างฉิวเฉียดตามที่ตนเข้าใจและจำกัดอยู่เท่าที่ผู้บริหารและครูได้อบรมสั่งสอนไว้เพียงว่า คือ “การไหว้” “วัฒนธรรมไทย เช่น ลอยกระทง” “เข้าวัด” หรือ “สวดมนต์ไว้พระ” เท่านั้น ด้วยเชื่อว่า “โรงเรียนนี้เป็นโรงเรียนไทย [จึง] ต้องสอนความเป็นไทยอยู่แล้ว”

บทสรุป วิจัย และข้อเสนอแนะ

บทสรุป วิจัย

แม้กระบวนการจัดการศึกษาจะได้รับการยอมรับว่าเป็นเครื่องมือหนึ่งที่สามารถกลืนกลายให้ผู้อพยพปรับเปลี่ยนรูปแบบวัฒนธรรม รวมถึงละทิ้งความจงรักภักดีทางการเมืองต่อประเทศเดิมที่ตนจากมาได้ แต่ด้วยเงื่อนไขเวลา กล่าวคือ ระยะเวลาเพียงไม่กี่ปีที่แรงงานต่างด้าว รวมถึงนักเรียนเหล่านี้ ได้เข้ามาอยู่อาศัยในประเทศไทย ช้ำยังมีสถานะที่ไม่มั่นคง ผิดกฎหมายบ้าง ถูกกฎหมายแต่อยู่ภายใต้การอนุญาตให้ต่ออายุได้ปีต่อปีบ้าง โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเข้าเรียนในระบบนี้เพิ่งจะอนุญาตให้ดำเนินการได้อย่างถูกต้องตามกฎหมายมาได้เพียง 5 ปีเท่านั้น การถ่ายทอด “ความเป็นไทย” ด้วยความตั้งใจ รวมถึงการปลูกฝังกระแส “ชาตินิยม” โดยไม่ตั้งใจ จึงได้ผลออกมเพียงในระดับต้นของการกลืนกลายคือ “การผสมผสานทางวัฒนธรรม” เท่านั้น ที่นักเรียนต่างด้าวสามารถพูดภาษาไทยได้ ไหว้เช่นคนไทยได้ ประพฤติปฏิบัติตัวเช่นเดียวกับคนไทย รวมถึงยึดถือธรรมเนียมในการเข้าร่วมกิจกรรมทางวัฒนธรรมประเพณีต่างๆ เช่น การลอยกระทง การไหว้ครู เช่นเดียวกับคนไทย โดยธรรมเนียมปฏิบัติซึ่งมีความแตกต่าง อย่างที่เคยทำมาในประเทศเดิมของตน

การกลืนกลายในขั้นที่ 2 การรวมพวก และขั้นที่ 3 การผสมผสานชาติพันธุ์ ยังไม่พบว่าเกิดขึ้น ทั้งที่เป็นไปเองอันเป็นผลจากปัจจัยทางสังคม และผลจากกระบวนการจัดการศึกษา ครอบครัวยุคของนักเรียนต่างด้าวเหล่านี้ ยังคงนิยมอาศัยอยู่ร่วมกันเป็นกลุ่มเป็นหมู่เฉพาะกับคนต่างด้าวที่มีชาติพันธุ์เดียวกัน ไม่นิยมแยกตัวออกไปอาศัยในหมู่นักเรียนท่าใดนัก ทั้งด้วยเหตุผลของความกลัวภัยจากการถูกตำรวจจับในกลุ่มผู้ที่ลักลอบเข้าเมืองผิดกฎหมายและยังไม่ได้ทำการรายงานตัวเพื่อพิสูจน์สัญชาติของตนอยู่อาศัยและทำงานในประเทศไทย และการก่อกวนแก่งัดตรวจค้นเพื่อรีดไถเงินในกลุ่มผู้ที่รายงานตัวขออนุญาตเป็นที่เรียบร้อยแล้ว กระทั่งไม่สะดวกใจที่จะอยู่กับคนไทย ดังที่สะท้อนจากการสัมภาษณ์นักเรียนคนหนึ่งว่ามัก “จะโดนคนไทยหลอกตลอด [เช่น] เอาขนมหมกเอาๆ ให้กิน” เป็นต้น

ในการทำงานเดียวกัน การผสมผสานชาติพันธุ์ ก็เป็นอีกขั้นตอนหนึ่งที่ยังไม่สามารถพิสูจน์ ณ เวลานั้น เช่นเดียวกับที่ นัยน์พร (2552) ประสบในการวิจัย เนื่องจากนักเรียนต่างด้าวซึ่งเป็นประชากรและกลุ่มตัวอย่างของการวิจัยในครั้งนี้ได้รับผลจากกระบวนการจัดการศึกษาที่ยังอยู่ในวัยเด็ก ไม่มีอยู่ในสถานะที่จะตัดสินใจในเรื่องที่อยู่อาศัยเองได้ รวมทั้งถึงการแต่งงาน

ส่วนในขั้นตอนของการระบุตัวตน ซึ่งถือเป็นหัวใจของงานวิจัยชิ้นนี้ ที่คณะผู้วิจัยได้กำหนดไว้ว่าเป็นการขับเคลื่อนของกระแส “ชาตินิยม” ที่ทางโรงเรียนพยายามปลูกฝังให้เกิดขึ้นในหมู่นักเรียนต่างด้าวนี้ ทั้งที่เป็นไปโดยตั้งใจและมีได้ตั้งใจ กับกระแส “ข้ามชาตินิยม” ซึ่งติดตัวนักเรียนต่างด้าวเหล่านี้มา ซ้ำยังอาจได้รับการตอกย้ำผ่านการอบรมสั่งสอนของครอบครัว รวมถึงกลุ่มสังคมของคนชาติพันธุ์เดียวกันที่ยังคงอาศัยอยู่ร่วมกันเป็นกลุ่ม และท้ายที่สุดยังอาจถูกผลักไสจากการกระทำของคนชาติพันธุ์ไทยว่าเป็นคนละกลุ่มละก้อนด้วยคำพูดและการกระทำต่าง ๆ นานา

ผลจากการวิจัยพบว่า ภายใต้กระบวนการปลูกฝังความเป็นไทยที่เข้มข้นหากแต่นักเรียนเหล่านี้ล้วนมีสำนึกเช่นเดียวกัน คือ “ตนเป็นพม่า” “ตนเป็นมอญ” หรือ “ตนเป็นกระเหรี่ยง” มิใช่ไทย สอดคล้องกันกับผลงานวิจัยที่ผ่านมาของ Montero (1981) Hornsby-

Smith และ Dale (1988) รวมถึง Chacko (2003) ว่ากระบวนการกลืนกลาย ไม่อาจที่จะสำเร็จได้ในคนช่วงอายุแรก หากแต่จะต้องใช้เวลาอย่างน้อยที่สุด 2 ช่วงอายุคน

นอกจากนั้น จะด้วยสาเหตุใดก็ตาม นักเรียนต่างด้าวบางคน ยังมีทัศนคติที่ไม่ดีนักต่อเพื่อนนักเรียนไทย ว่าคนไทยชอบแกล้งชอบหลอกตน รวมถึงฉลาดน้อยกว่านักเรียนพม่า/มอญด้วยซ้ำไป ด้วยพื้นฐานของความสำนึกเช่นนี้ แผ่นป้ายเพลงปลุกใจหรือวรรณกรรมชาตินิยมที่กล่าวว่ “รักเมืองไทย ชูชาติไทย ทุนบำรุงให้รุ่งให้เรือง สมเป็นเมืองของไทย เราชาวไทย เกิดเป็นไทย ตายเพื่อไทย” หรือ “เมืองไทยนี้ดี เป็นพี่เป็นน้อง เมืองไทยเมืองทอง เป็นของคนไทย” จึงเป็นเพียงสิ่งแปลกปลอม ที่นับวันจะยิ่งสร้างความแปลกแยกให้เกิดขึ้นในหมู่นักเรียนต่างด้าวเหล่านี้มากกว่าจะเป็นสิ่งโน้มน้าวให้เขาเหล่านั้น รู้สึกว่าตนเป็นคนไทยหรือรักเมืองไทย พลั้งพลอ อาจจะเป็นสิ่งผลักดันให้เขาเหล่านั้น ไม่นิยมชาติไทยเสียเท่านั้น

สิ่งที่คณะผู้วิจัยเห็นว่าน่าจะเป็นสิ่งสะท้อนความคิดในใจของนักเรียนต่างด้าวเหล่านี้ ภายใต้กระบวนการการจัดการศึกษาที่ให้ความสำคัญกับการปลูกฝังความเป็นชาตินิยมเพื่อกลบเกลื่อน “ความเป็นอื่น” ก็คือบทกลอนเรื่อง “คิดถึงบ้าน” ที่พบติดอยู่ในบริเวณโรงเรียน อันมีนัยถึงความโหยหาบ้านที่ตนต้องจากมา ก็ด้วยที่ใดเล่าจะให้ความอบอุ่นใจแก่

ภาพที่ 1 เมืองไทยเมืองทอง

ภาพที่ 2 รักเมืองไทย

ภาพที่ 3 คิดถึงบ้าน

มนุษย์ได้เหมือนบ้าน นักเรียนผู้ระบุตัวคนว่าตนเป็นคนของพม่านั้น แม้จะอยู่อาศัยทำมาหากินในประเทศไทย แต่ ประเทศไทยยังเป็น “ที่พัก” เพียงชั่วคราว มิใช่ “บ้าน” ครอบงำที่สำนึกเช่นนั้นยังคงอยู่ในจิตใจ

ข้อเสนอแนะ

ผลการวิจัยยืนยันให้เห็นอีกครั้ง ว่าแม่แนวทางที่คณะผู้วิจัยนำมาศึกษาในครั้งนี้จะได้รับความนิยมน้อยยิ่งในประเทศปลายทางของการย้ายถิ่นทั่วโลก หากแต่ด้วยข้อเรียกร้องของกระบวนการที่ต้องอาศัยระยะเวลา จึงยังมีอาจแสดงข้อพิสูจน์ที่แน่ชัดไปกว่าแนวโน้มและรอคอยผู้สนใจมาทำการติดตามผล

อย่างไรก็ดี พัฒนาการของการจัดความสัมพันธ์ภายในภูมิภาคที่กำลังจะเกิดขึ้นในอีกไม่กี่ปีข้างหน้านี้อาจส่งผลให้แนวทางเหล่านี้ตกโลก ไร้ความจำเป็นที่ผู้ใดจะมาสนใจศึกษาก็เป็นได้

เอกสารอ้างอิง

- กรมศิลปากร. (2515). *คำให้การชาวกรุงเก่าคำให้การขุนหลวงหาวัด และพระราชพงศาวดารกรุงเก่าฉบับหลวงประเสริฐอักษรนิติ* (พิมพ์ครั้งที่ 2). พระนคร: คลังวิทยา.
- ขัตติยา มหาสินธุ์. (2552). “การจัดการศึกษาสำหรับเด็กต่างด้าว อีกหนึ่งบทพิสูจน์... ของวงการศึกษไทย.” *มติชน* (1 กันยายน 2552), 23.

คณะกรรมการณรงค์เพื่อประชาธิปไตยในพม่า. (2550). *การเข้าถึงโอกาสทางการศึกษาของเด็กแรงงานพม่า: กรณีศึกษาพื้นที่แม่สอดมหาชัยและคุระบุรี*. กรุงเทพฯ: คณะกรรมการณรงค์เพื่อประชาธิปไตยในพม่า.

นัยน์ปพร สิปปภาส. (2552). *ความมั่นคงมนุษย์ด้านการศึกษาของเด็กต่างด้าว จังหวัดสมุทรสาคร*. กรุงเทพฯ: ศูนย์วิจัยการย้ายถิ่นแห่งเอเชีย สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

เปรมใจ วังศิริไพศาล. (2551). *โครงการวิจัยเพื่อพัฒนารูปแบบและแนวทางการจัดการศึกษาสำหรับเด็กต่างด้าว: กรณีศึกษาอำเภอแม่สอดจังหวัดตาก*. กรุงเทพฯ: ศูนย์วิจัยการย้ายถิ่นแห่งเอเชีย สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก. (2515). “นิราศฯ ท่าดินแดง.” ใน *กรมศิลปากร. ประชุมเพลงยาว ฉบับหอสมุดแห่งชาติ* (พิมพ์ครั้งที่ 2). พระนคร: คลังวิทยา.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2552ก). *กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาแก่เด็กไร้สัญชาติ*. กรุงเทพฯ: สกส.

_____. (2552ข). *การจัดการศึกษาแก่เด็กไร้สัญชาติ*. กรุงเทพฯ: สกส.

ศาลาวันโพสท์. (2550). *โรงเรียนวัดศิริมงคล ต้นแบบโรงเรียนในพื้นที่ของเด็กพลัดถิ่น*. สืบค้นจาก http://www.salweennews.org/index.php?option=com_content&view=article&id=63&Itemid=63

สุนทร ชุตินทรานนท์ รัตนพร พวงพัฒน์ นิตยาภรณ์ พรหมปัญญา มาโนช พรหมปัญญา กรกิต ชุ่มกรานต์ ธิบัติ บัวคำศรี และ ชปา จิตต์ประทุม. (2552). *ชาตินิยมในแบบเรียนไทย*. กรุงเทพฯ: มติชน.

เสาวนีย์ สว่างอารมณ์. (2551). *รายงานการพัฒนาการจัดการศึกษาแก่นักเรียนที่ไม่มีหลักฐานทางทะเบียนราษฎรหรือไม่มีสัญชาติไทย โรงเรียนวัดศิริมงคล จังหวัดสมุทรสาคร*. สมุทรสาคร: โรงเรียนวัดศิริมงคล.

- Alba, R. (1985). *Italian Americans: Into the twilight of ethnicity*. New Jersey: Prentice-Hall.
- Alonso, A. (1994). The politics of space, time and substance: State formation, nationalism and ethnicity. *Annual Review of Anthropology*, 23, 379–405.
- Anderson, B. (2006). *Imagined communities: Reflections on the origin and spread of nationalism* (3rd ed). London: Verso.
- Brah, A. (1978). South Asian teenagers in Southall: Their perception of marriage, family and ethnic identity. *New Community*, 6, 197–206.
- Bun, C., & Kiong, T. (1993). Rethinking assimilation and ethnicity: The Chinese in Thailand. *International Migration Review*, 27(1), 140–168.
- Chacko, E. (2003). Identity and assimilation among young Ethiopian immigrants in Metropolitan Washington. *Geographical Review*, 93(4), 491–506.
- Corrigan, P., & Sayer, D. (1985). *The Great Arch: English state formation as cultural revolution*. Oxford: Blackwell.
- Coutin, S. (2003). Cultural logics of belonging and movement: Transnationalism, naturalization, and U.S. immigration politics. *American Ethnologist*, 30(4), 508–526.
- Duara, P. (1997). Nationalists among transnationals: Overseas Chinese and the idea of China, 1900–1911. In A. Ong & D. Nonini. (Eds.). *Ungrounded empires: The cultural politics of modern Chinese transnationalism*, pp. 39–60 New York: Routledge.
- Guarnizo, L., Portes, A., & Haller, W. (2003). Assimilation and transnationalism: Determinants of transnational political action among contemporary migrants. *The American Journal of Sociology*, 108(6), 1211–1248.
- Hornsby-Smith, M., & A. Dale. (1988). The assimilation of Irish immigrants in England. *The British Journal of Sociology*, 39(4), 519–544.
- International Labour Organization, Office of the Education Council and Ministry of Education, Thailand. (2006). *Educational opportunity of migrant and stateless children in Samut Sakhon*. Bangkok: Office of the Education Council.
- Lim, S. (2009). Loss of connections is death: Transnational family ties among Sudanese refugee families resettling in the United States. *Journal of Cross-Cultural Psychology*, 40(6), 1028–1040.
- Louie, A. (2000). Re-Territorializing transnationalism: Chinese Americans and the Chinese motherland. *American Ethnologist*, 27(3), 645–669.
- Mitchell, K. (1997). Different diasporas and the hype of hybridity. *Environment and Planning D: Society and Space*, 15, 533–553.
- Montero, D. (1981). The Japanese Americans: Changing patterns of assimilation over three generations. *American Sociological Review*, 46(6), 829–839.
- Renard, R. (2006). Creating the other requires defining Thainess against which the other can exist: Early-Twentieth century definitions. *Southeast Asian Studies*, 44(3), 295–320.
- Rosenfeld, M. (2002). Measures of assimilation in the marriage market: Mexican Americans 1970–1990. *Journal of Marriage and Family* 64(1), 152–162.
- Roy, P. (1962). The measurement of assimilation: The Spokane Indians. *The American Journal of Sociology*, 67(5), 541–551.
- Schiller, N. (2005). Long-Distance nationalism. In M. Ember, C. Ember, & I. Skoggard. (Eds.), *Encyclopedia of diasporas: Immigrant and refugee cultures around the world*. vol. 1. (pp.

- 570–580). New York: Springer.
- Sheffer, G. (1995). The emergence of new ethno-national diasporas. *Migration*, 28, 5–28.
- Teske, Jr., C., & Nelson, B. (1974). Acculturation and assimilation: A clarification. *American Ethnologist*, 1(2), 351–367.
- Thu, Z. (2006). Migrant children's access to education in Thailand: A case study of Myanmar children in Samut Sakhon Province (Unpublished master's thesis). Chulalongkorn University, Bangkok.
- Vertovec, S. (1999). Conceiving and researching transnationalism. *Ethnic and Racial Studies*, 22, 447–462.
- Winichakul, T. (1994). *Siam mapped: A history of the geo-body of a nation*. Honolulu: University of Hawaii Press.
- Yinger, M. (1985). Ethnicity. *Annual Review of Sociology*, 11, 151–180.
- King Buddha Yodfa Chulaloke. (1972). Nirat Tha Din Daeng. In Department of Fine Arts. *The National Library collection of "love letters"* (2nd ed.). Phranakorn: Klungwittaya. [in Thai]
- Mahasin, K. (2009). "Educational management for Non-Thai children, a proof of Thailand's education." *Maticchon* (1 September 2009), 23. [in Thai]
- Office of the Basic Education Commission. (2009a). *Related laws for Non-Thai children's educational management*. Bangkok: OBEC. [in Thai]
- _____. (2009b). *Non-Thai children's educational management*. Bangkok: OBEC. [in Thai]
- Salween Post. (2008). *Wat Sirimongkhon School, the role model of Non-Thai children's dream school*. Retrieved from http://www.salweennews.org/index.php?option=com_content&view=article&id=63&Itemid=63. [in Thai]
- Sawang-arom, S. (2008). *Educational management development report on Non-Thai or undocumented people of Wat Sirimongkol, Samut Sakorn Province*. Samut Sakhon: Wat Sirimongkhon School. [in Thai]
- Sippapas, N. (2009). *Human security for Non-Thai children's education in Changwat Samut Sakhon*. Bangkok: Asian Research Center for Migration, Institute of Asian Studies, Chulalongkorn University. [in Thai]
- Wangsiripaisarn, P. (2008). *Model development and educational management design project for Non-Thai children: A case study of Mae Sot, Changwat Tak*. Bangkok: Asian Research Center for Migration, Institute of Asian Studies, Chulalongkorn University. [in Thai]
- Committee for Promoting Democracy in Burma. (2007). *Burmese child labor's access to educational opportunity: Mae Sot, Mahachai and Kuraburi areas*. Bangkok: Committee for Promoting Democracy in Burma. [in Thai]
- Department of Fine Arts. (1972). *The testimony of Ayutthaya citizen, Khun Luang Hah Wat's testimony and Ayutthaya city's royal chronicle Luang Prasert Aksonniti* (2nd ed.). Phranakorn: Klungwittaya. [in Thai]

TRANSLATED THAI REFERENCES